

Informatiebrief aan de Raad

Zaaknummer: Z/19/029055

Documentnummer: 182203/2

Datum: 7 april 2020

Onderwerp: Erfgoedlijnenproject *De tankgracht als schakel tussen ecologie en cultuurhistorie*

Bijlage(n):

1. Cultuurhistorische analyse van het voormalige Marinevliegveld Valkenburg en omgeving in de gemeenten Katwijk en Wassenaar (15-7-2019)
2. Cultuurhistorische analyse van de tankgracht bij het voormalige Marinevliegveld Valkenburg en voorstellen voor toekomstige ontwikkeling (15-7-2019)

Geachte Raad,

Met deze informatiebrief informeren wij u over de resultaten van het Erfgoedlijnenproject *De tankgracht als schakel tussen ecologie en cultuurhistorie*. Behalve de aanleiding voor dit project, wordt het plangebied benoemd en verslag gaan van de uitvoering en resultaten van het project. Tot slot komen ook enkele in voorbereiding zijnde activiteiten aan bod, die echter vanwege het Coronavirus verschoven worden naar een later tijdstip.

Aanleiding

Begin 2018 is door de gemeenten Katwijk en Wassenaar een Integrale Ruimtelijke Verkenning (IRV) opgesteld voor het gebied tussen de A44 en de duinen en tussen de provinciale weg N206 en de noordrand van Wassenaar. De IRV is weliswaar niet door de raad vastgesteld, maar er zijn wel elementen in opgenomen die van waarde zijn om te worden meegenomen in de verdere ontwikkeling van het gebied. Ze moeten voor meer samenhang zorgen tussen het nieuw te bouwen woongebied op en rond het voormalige vliegveld, de Mient Kooltuin, het Valkenburgse Meer en de Groene Zone. Voor de uitwerking daarvan worden verschillende thema's integraal met elkaar verbonden. Cultureel erfgoed is daarbij een thema.

Vooruitlopend en deels parallel aan de verdere planontwikkeling is inmiddels wel al archeologisch onderzoek verricht, maar een integrale cultuurhistorische analyse en waardering voor het bovengrondse erfgoed ontbrak tot nu toe. Zowel voor het op te stellen bestemmingsplan voor de eerste fase van de woningbouw ligt daarvoor wel een wettelijke verplichting, evenals voor de beoogde realisatie van een ecologische verbinding tussen de Duinen en het Groene Hart (= Groene Zone). Deze analyse is door de beide gemeenten gezamenlijk opgepakt.

Groene Zone: Marinevliegveld Valkenburg en zijn omgeving

De centrale structuur binnen de Groene Zone wordt bepaald door de als rijksmonument beschermde tankgracht, die loopt langs de zuidgrens van voormalig Vliegveld Valkenburg. Dit vliegveld ontwikkelde zich vanaf 1939 als militair vliegveld en speelde in het bijzonder tijdens de beginjaren van de Tweede Wereldoorlog, maar ook gedurende de Koude Oorlog, een belangrijke rol. Daarbij is er een onlosmakelijke relatie tussen de elementen en structuren van de Atlantikwall, het Lager (barakkenkamp Valkenburg) en verschillende complexonderdelen die tijdens de periode

van de Koude Oorlog zijn ontstaan, zoals De Kom en Maaldrift. Historisch, ruimtelijk en functioneel spelen de cultuurhistorische waarden van dit militaire erfgoed een rol en maken zij deel uit van de kernkwaliteiten van het IRV-gebied.

Beleidskaders

In lijn met de Structuurvisies en Erfgoedvisies van de gemeenten Katwijk en Wassenaar is het streven om de bijzondere cultuurhistorische kwaliteiten te behouden en te benutten als inspiratiebron bij ontwikkelingen; dit gebeurt in de geest van de Omgevingswet bij voorkeur in een zo vroeg mogelijk stadium en in samenhang met andere beleidsvelden, die bijdragen aan het behoud en de versterking van de ruimtelijke kwaliteit. Zowel door fysiek herstel van onderdelen van de Atlantikwall, het leggen van verbindingen, dan wel het vertellen van het Verhaal van de Twintigste-eeuwse militaire geschiedenis kan de identiteit en de kwaliteit van het gebied verhoogd worden, in combinatie met het verbeteren en aantrekkelijk maken van het gebied voor de natuur en de recreant.

Erfgoedlijn Atlantikwall en het verloop van het project

Om een bijdrage te leveren aan de beoogde ecologische ontwikkeling van de Groene zone en om de cultuurhistorie van het gebied beter zichtbaar en beter beleefbaar te maken en te benutten bij ontwikkelingen, hebben de gemeenten Katwijk en Wassenaar in 2019 subsidie ontvangen van de provincie voor het project: "De tankgracht als verbindende schakel tussen ecologie en cultuurhistorie". Kern van het project vormde een integraal onderzoek naar de historische geografie van het landschap en de militaire ontwikkeling die het plangebied in de twintigste eeuw doormaakte. Er is in kaart gebracht wat daar nu nog herkenbaar van bewaard is gebleven en welke betekenis daar aan moet worden toegekend (bijlage 1). Deze informatie is aangevuld met een inventarisatie van de overige cultuurhistorische waardevolle elementen en structuren. Voor het vertellen van het verhaal van het gebied is input opgehaald bij diverse historische verenigingen en is advies gevraagd aan de gemeentelijke erfgoedcommissies van beide gemeenten.

Verder is verdiepend onderzoek verricht, dat meer inzicht heeft verschaft in de totstandkoming (constructie) van de tankgracht en daarmee ook betekenis en waarde van dit rijksmonument (bijlage 2). Hierbij zijn zowel knelpunten als ontwikkelkansen aangegeven over hoe de ecologie, in samenhang met het behoud van de cultuurhistorische waarden, ontwikkeld kan worden. Hiervoor zijn ook andere tankgrachten buiten het plangebied bestudeerd. Vervolgens zijn landschappelijke inrichtingsvoorstellen gedaan om de geschiedenis en de kernkwaliteiten van de tankgracht beter zichtbaar en beleefbaar te maken. Daarna zijn deze resultaten tijdens een tweetal werksessies besproken met stakeholders en vertegenwoordigers erfgoed en groen van de betrokken gemeenten, de provincie en het Rijk. Dit heeft geresulteerd in een aantal aanbevelingen, die zijn opgenomen in een rapport (bijlage 1).

De resultaten

De resultaten van het Tankgrachtrapport worden gebruikt als input bij de uitwerking van het opstellen van een inrichtingsplan met ecologische verbeterpunten voor de Groene Zone. De resultaten van de inventarisatie worden opgenomen in de gemeentelijke cultuurhistorische waardenkaart. Het cultuurhistorische rapport is raadpleegbaar op de website van beide gemeenten.

Om het militair historische verhaal van Vliegveld Valkenburg beter zichtbaar en beleefbaar te maken is een herinneringsroute rondom het Vliegveld Valkenburg uitgezet in samenwerking met de *Stichting bunkers in Wassenaar* en de *Stichting Historie Vliegveld Valkenburg*. Naast een fietsfolder zijn er ook drie informatieborden ontwikkeld. Deze fietsroute is, evenals aanvullende verzamelde verhalen, te raadplegen via de gemeentelijke internetsite en genoemde stichtingen. Tot slot is voor de groepen 7/8 in het basisonderwijs een lesbrief ontwikkeld.

Zowel de fietsroute als de lesbrief zouden 29 april worden onthuld. Dit is de dag dat op Vliegveld Valkenburg in 1945 tijdens de bevrijding van Nederland de eerste voedseldroppings plaatsvonden. In verband met het Coronavirus wordt in aansluiting met de nieuw in te plannen activiteiten van 75 jaar bevrijding gezocht naar nieuwe data. Hier wordt u te zijner tijd over geïnformeerd.

Met vriendelijke groet,
het college van burgemeester en wethouders,

drs. H.I.P. Oppatja,
gemeentesecretaris

drs. L.A. de Lange,
burgemeester

Deze brief is digitaal vastgesteld. Hierdoor staat er geen fysieke handtekening in de brief.